

طنز در کاغذ کاهی

(بررسی چهار نشریه‌ی طنز باباشمل، توفیق، چلنگر و نسیم شمال)

تحقیق و گردآوری

عمران صلاحی

انتشارات فروزیه

فهرست

۵.....	یادداشت
۷.....	باباشمل
۶۵.....	توفیق
۱۷۱.....	چلنگر
۲۴۱.....	نسیم شمال
۳۰۵.....	لک لک

یادداشت

عمران صلاحی در مقدمه‌ی یکی از مقالات کتاب حاضر نوشته است: «مطلبی که مقدمه نداشته باشد، مثل این است که آدم سرزده وارد جایی شود. مقدمه مثل در زدن است، حتی اگر در باز باشد!» به توصیه‌ی او عمل می‌کنیم و یادداشت کوتاهی برای معرفی کتاب پیش رو می‌نویسیم، گرچه احتمالاً توضیح واضح‌تر است:

عمران صلاحی در کنار سرودن شعر و نوشتن مطالب طنز، به معرفی طنز و طنزپردازان هم پرداخته است. از «طنز‌آوران امروز ایران» و «یک لب و هزار خنده» تا «خنده‌سازان و خنده‌پردازان» و کتاب حاضر که مجموعه‌ای است از چهار مقاله‌ی تحقیقی در مرور و معرفی نشریات طنز «باباشمل»، «توفیق»، «چلنگر» و «نسیم شمال» که به ترتیب در سالنامه‌های سال‌های ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۴ مجله‌ی گل آقا چاپ شده‌اند. به این مجموعه، مقاله‌ای درباره‌ی نشریه‌ی طنز «لک‌لک» نیز اضافه شده که در سالنامه‌ی سال ۱۳۸۴ چاپ شده بوده و ترجمه‌ای است از بخشی از کتاب «روزنامه‌های طنز آذربایجان» (آذربایجان طنز روزنامه‌ی لری) تألیف «ناظم آخوندوف»، به همراه معرفی کوتاهی از فعالیت‌های جبار باغچه‌بان در زمینه‌ی طنز مطبوعاتی. شاید کتاب حاضر هم بتواند به معرفی جنبه‌های

دیگری از فعالیت‌های عمران صلاحی، مخصوصاً در زمینه‌ی تحقیق طنز کمک کند.

او می‌گفت «طنز را باید جدی گرفت». ولی با این‌که تحقیق کاری جدی است، در این کتاب همزمان با رعایت اصول تحقیق، نشر و شیوه‌ی خاص خود را هم دنبال کرده است. عمران صلاحی در این مقالات، بدون آن‌که حواس خواننده را با گیومه‌ها، زیرنویس‌ها و ارجاعات مختلف پرت کند، تحقیقی جذاب و خواندنی با نثری شیرین و طنزآمیز نوشته است. با وجود این اگر امروز می‌خواست آن را به چاپ بسپارد، احتمالاً متن خود را بازنویسی می‌کرد و شاید بخش‌هایی را خلاصه‌تر یا بخش‌های دیگری را مفصل‌تر می‌نوشت. ولی در این کتاب هیچ تغییری در متن اصلی مقالات چاپ‌شده انجام نداده‌ایم. تنها با مراجعه به منابع معرفی‌شده و بعضی منابع دیگر، تصاویر کتاب را بازمینی و نمونه‌های واضح‌تری را انتخاب کرده‌ایم.

در پایان ضمن تشکر از همه‌ی عزیزانی که باعث چاپ این مجموعه شدند، امیدواریم این کتاب برای همه‌ی محققان و علاقه‌مندان طنز مورد استفاده قرار گیرد.

بهاره و یاشار صلاحی

۱۳۹۵

مقدمه

نشریات طنز و فکاهی مثل درجه‌های طبی هستند که با آنها می‌توان تب جامعه را در هر دوره‌ای اندازه گرفت.

«باستانی پاریزی» جراید فکاهی ایران را به پنج دوره تقسیم کرده است که اگر دوره‌ی بعد از انقلاب اسلامی را هم به آن اضافه کنیم، به این صورت درمی‌آید:

۱. قبل از مشروطیت (۱۳۲۴ ق - ۱۹۰۶ م)

۲. بعد از مشروطیت (۱۳۲۹ ق - ۱۹۱۱ م)

۳. بعد از تغییر سلطنت (۱۳۰۳ ش - ۱۹۲۵ م)

۴. بعد از شهریور بیست (۱۳۲۰ ش - ۱۹۴۱ م)

۵. بعد از ۲۸ مرداد (۱۳۳۲ ش - ۱۹۵۳ م)

و

۶. بعد از سقوط سلطنت (۱۳۵۷ ش - ۱۹۷۹ م)

از این دوره‌ها، دوره‌ی اول ۵ سال طول کشیده است، دوره‌ی دوم ۱۴